

Markič, ki sta bili prvič na reliju. **Rado Markič**, ki je tudi tekmoval, nam je povedal, da je potreboval nekaj let, da je pridobil vzdržljivost, da lahko na taki tekmi uživa in ne le trpi. Za to je treba leto in dan najmanj trikrat tedensko v naravo.

Za tržiško Montano II sta se potili v smučini in garali na šprintu dvojčici — gimnazijki **Tina** in **Petra Bergant**. Za alpinistični klub Črna na Koroškem sta bili ekipa **Barbara Polanšek** s povsem novo turno opremo in **Alenka Vončina** iz Mežice, ki je imela opremo sposojeno in je bila to pot sploh prvič na turnih smučeh. Najhitrejši med ženskami sta bili **Meta Boncelj** in **Alenka Hafner**

iz AO Kranj. Kot edina tuja ekipa sta tekmovala Zagrebčana **Damir Lacković** in **Andrej Stroj**. Navdušena nad organizacijo in razgledi z obeh strani jezerske kotline bosta še prišla.

Prihodnji turno smučarski reli pripravlja tržiška Montana 23. februarja na Zelenici. Resno o njem razmišlja tudi **Matjaž Globočnik**, lastnik znane trgovine »Vrh«, ki bi ga prenesel na območje Pokljuke.

Tako so dani skoraj vsi pogoji, da taka tekmovalna postanejo mednarodna in še množičnejša. Turno smučanje, ki se ga loteva vse več Slovencev, je zadosten razlog za vse to.

GOVOR OB 100-LETNICI SOŠKE PODRUŽNICE SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA

GORSKI BOJI ZOPER STRAH PRED SVOBODO

DUŠAN JELINČIČ

Planinsko društvo Tolmin je kot dedič Soške podružnice Slovenskega planinskega društva od sredine do konca lanskega leta z več manifestacijami proslavilo stoletnico ustanovitve te podružnice oziroma svojega društva. O Soški podružnici oziroma zgodovini PD Tolmin smo v Planinskem vestniku nadrobno že pisali, šele zdaj pa smo dobili govor znanega tržaškega planinca in alpinista, prvega Tržačana, ki je stal na vrhu katerega od osemtisočakov, novinarja in pisatelja Dušana Jelinčiča, ki ga je imel lanskega 21. julija na proslavi ob 100-letnici Soške podružnice SPD na planini Razor. Ker bi ga lahko šteli za nekakšen vzor vsebinsko bogatega priložnostnega planinskega govora, ki sega daleč prek planinskih meja, ga objavljamo, čeprav je od praznovanja, ki mu je bil namenjen, minilo že več kot pol leta. (Op. ur.)

***

Ko dočakaš stoletnico, pomeni, da si že nekaj doživel. Pomeni, da lahko opraviš obračun tistega, kar si naredil dobrega, pa tudi tistega, kar si zgrešil in boš torej lahko v bodoče popravil. Tu, na tej prelepi planini Razor, proslavljamo stoto obletnico Soške podružnice Slovenskega planinskega društva, katere vredni naslednik v današnjih dneh je Planinsko društvo Tolmin.

Ko se obrnemo nazaj, se skušamo najprej vživeti v miselnost tistih predhodnikov, ki so opravili to dejanje poguma, navdušenja in optimizma, dejanje ustanovitve. Torej nekaj na novo začeti. Morda so prav ti, ki so orali ledino, večkrat zašli prav na to ali na kako drugo sosednjo planino, se s tega kraja zastrmeli nekam daleč in zaslutili pomen nečesa, kar se na novo rojeva. Danes vemo, kdo so bili ti srčni možje in predvsem, zakaj so to storili. Vodila jih je ljubezen do narave, torej ljubezen do lepote same, a predvsem ljubezen do lastnega naroda, do lastne zemlje, po kateri je takrat tujec, niti ne posebno prikrito, stegoval svoje grabežljive prste. Tujca je zanimala naša zemlja... Imeli so moč,

imeli so denar in imeli so tudi domače podpornike, oportuniste, ki so jim pomagali. A močnejši je bil čut za narod.

Na Primorskem, na Tolminskem, se lahko pohvalimo, da so naši predniki ustanovili Soško podružnico le tri leta po ustanovitvi osrednjega Slovenskega planinskega društva v Ljubljani. Soška je bila torej ena od prvih, ena od najbolj organiziranih in ena od najbolj po članstvu močnih podružnic Slovenskega planinskega društva ob rojstvu tega stoletja. Vodila jo je narodna zavest, sistem boja proti nemškemu in avstrijskemu Alpenvereinu, nato pa še proti italijanskemu Club Alpino Italiano, ki je tukaj nastal tudi zato, da bi nam odvzel naše gore. Ta sistem je bil enostaven, a učinkovit, predvsem pa podoben tistemu, ki ga je uporabil tudi tujec: nadelava planinskih poti, markiranje stez, postavljanje slovenskih kažipotov, gradnja slovenskih planinskih koč in kasneje plezanje prvenstvenih smeri v naših gorah. In to delo je bilo učinkovito in uspešno. Kako bi si sicer razlagali ogorčenja tujca nad takim početjem, ogorčenje tujca nad uporom tistega, za katerega je mislil, da je krotek človek, pa se je izkazal za značajnega, trdnega, klenega in vezanega na svojo zemljo!

Vredno se je boriti za to sanjsko zemljo. Kajti od vseh so najlepše primorske doline. Nekaj posebnega imajo, značilen duh po svežini in trdi mladosti, po polzapuščeni in nevsakdanji divji lepoti, ki je v svoji samoti še lepša. Od vseh so najlepše primorske reke. Naj s pesnikom opevamo lepoto Soče? Divjino Nadiže? Od vseh gora so najbolj pokončne naše gore. Morda zato, ker so najbolj krvave. Ali naj pozabimo na Krn in na kri, ki je bila prelita na Soški fronti?

Prav tu, v bližini, je potekala krivična meja, tista, ki so jo začrtali ob koncu prve velike svetovne morije in ki je imela prav na tem robu slovenske zemlje najbolj krvavo sled. Prav tu, v bližini, so se ob postavitvi te krivične meje prvi uprli proti tej meji prav planinci. Prav tu, v bližini, je potekal le leto dni po smrti **Klementa Juga** tajni večdnevni seminar njemu v čast, na katerem se je na desetine in desetine Slovencev, Primorcev, zaklelo,

da jim ne bo nihče odvzel te zemlje in da se bodo zanjo borili — če bo treba, tudi z lastno krvjo...

Res, Klement Jug! Mimo potrebe, da uzakoni svojo filozofijo, svoj kornaj nakazan znanstveno-filozofski sistem Etike, ki se je žal izgubila, je zahajal v hribe iz dveh razlogov: osebnega in narodnostnega. Da bi si v gorah nabral moči za pokončno držo v dolini in da bi Slovenec prvi preplezal naše stene in tako potrdil, da so res naše. Ker človek se v gorah uči svobode. Točneje, uči se boja proti strahu pred svobodo. Ker v svobodi je treba odločati. Več človek odloča, bolj je svoboden. Jug je padel, takoj po padcu pa je vzkilil upor. Je to naključje?

Svoje očetovske korenine imam na Tolminskem. Ponosen sem na te korenine. Ker ni jih krajev, ki bi v ključnem trenutku dali več za slovenstvo, kot so dali ti hribi, kot so dale te doline. Po Klementovem padcu so se mladi organizirali — in niti to ni naključje, da je upor nastal na obronkih gorá. Da so zavedni Slovenci odhajali v hribe, na planšarije in na naše vrhove, da so lahko govorili slovensko, peli po slovensko in pripravili svoj upor za slovenstvo v dolini. Nastal je ilegalni planinski klub Krpelj in v prvi točki njegovega programa je rečeno, da naj Krpelj združuje vse zanesljive Primorce z namenom, da so z vsem srcem za osvoboditev Primorske od fašizma. Ustanovitelj Krpelja **Zorko Jelinčič** pa je poudaril, da so ustanovili še ostrejši primorski klub z imenom TIGR. Danes vemo, da so bili tigrovci prvi, ki so se uprli fašizmu, prvi, ki so žrtvovali svoja življenja za narod. In TIGR je bila izrazito primorska organizacija. Vsaka tolminska vasica je imela svoje tigrovce, vsaka primorska dolina svoje skrito orožje proti zatiralcu.

Zakaj govorim o tem? Kaj ima to skupnega s planinstvom? Dosti! Pravzaprav vse! Tu gre za tesno povezavo med nekdajnim in sedanjim časom. Kar je bila nekoč v teh krajih Soška podružnica Slovenskega planinskega društva, Planinski klub Krpelj, pa tudi TIGR ali Klement Jug, je danes Planinsko društvo Tolmin, Most na Soči, Nova Gorica, Gorica, Trst.

Časi se spreminjajo. Neke oznake izginejo, na njihovem mestu se porajajo druge. Duh pa ostaja isti. In ponosni smo lahko na tega duha, na duha, ki izhaja iz teh gorá, iz teh dolin in teh rek.

Kjer je vsakdanji kruh trd, tam je čut za pravičnost. Pri nas se je ta dokaj hitro razvil. Bodimo ponosni nanj! Morda človek bolj občuti krivice na obronkih hribov; kjer mu je odmerjena tanjša rezina, tam jo bo morda skušal pravičneje porazdeliti. Tam, kjer je zemlja najbolj ogrožena, tam je prisotnost zavednih ljudi najbolj nujna. Planinci pa smo se pred dolgimi sto leti združili prav zaradi narodne zavednosti, čuta pravičnosti in prepričanja, da nam lahko gore, naše, slovenske gore, dajo moč, da se še nadalje naučimo čuta pravičnosti, čuta svobode.

Sedaj lahko končno v miru uživamo naše gore. Zaslužili smo si jih. Zgradili smo kočice, nadelali smo

poti, postavili slovenske kažipote... Naši planinci z užitek om ubirajo stopinje po naši zemlji, tuji pa so nam hvaležni, da lahko tudi oni uživajo to lepoto. Naši alpinisti so tod preplezali prvenstvene smeri in jih imenovali po naših najzaslužnejših možeh, vsi tisti, ki so se pred desetletji borili za te steze in te stene, imajo svoje obeležje v obliki kočice, monografije, ulice ali spominske poti. Klement Jug, Zorko Jelinčič, **Ferdo Kravanja, Maks Rejec, Henrik Tuma**... Nam je ostal njihov spomin, predvsem pa njihov zgled. Nam so naposled ostale predvsem gore, tiste gore, ki so jim bile vir navdiha in duhovne obnove. Gore, tako večne in tako radodarne, da so lahko tudi vsem nam vir prevetritve in napojitve z močjo, ki jo potrebujemo za boj v dolini. Gore kot sporočilo in opomin, da moramo biti vedno budni, tudi danes, ko živimo v svobodi.

Vedno se je treba za nekaj boriti. In če bomo nemara spet prihrumeli črni oblaki, se bomo spet podali v hribe, da bomo te oblake lažje pregnali. Ker jim bomo bližji. Če pa si bližji, se jim lahko postaviš po robu. Ker najhujše je tisto, česar ne poznaš.

Naše gore pa so nam tako znane in so tako kristalno čiste! Očistili so jih odmevi slovenske govornice in pesmi, ko so bile prepovedane, očistila jih je soška fronta, da smo spoznali, kaj je življenje in kaj je smrt, očistila jih je krivična meja, da smo doumeli, kaj je prav in kaj ni, kaj je naše in kaj je tuje... Danes jih končno čistijo pritajeni koraki naših ponosni ljudi.

Danes je za vse nas velik dan. Potrdili smo, da lahko vztrajamo sto let. In če smo tu že sto let, zakaj ne bi bili še drugih sto, in še sto, in še drugih tisoč? Pravzaprav niti ni važno, koliko živiš, ampak kako živiš. In tudi pri kakovosti smo dokazali, da smo si prav tu, na Primorskem, na Tolminskem, ob Soči, od njenega rojstva tja do njenega izliva, svoje življenje zaslužili. Planinci pa smo dokazali, da smo si zaslužili svoje gore in da smo vredni del tega naroda.

Ko se bomo čez sto let po drugih, svetlejših ali manj svetlih preizkušnjah spet vrnili na planino Razor ali pa se podali na Krn ali v katero od naših prelepih dolin, kjer bomo praznovali 200-letnico Soške podružnice Slovenskega planinskega društva in ko se bomo s ponosom spomnili, kaj vse smo prestali, bomo prav zato lahko spet upravičeno ponosno vzkliknili: »Mi smo še vedno tu!«

Sodelavce in dopisnike Planinskega vestnika vljudno prosimo, da v uredništvo ali upravo PV oziroma v pisarno Planinske zveze Slovenije v Dvorčakovi ulici 9 v Ljubljani pisno ali po telefonu sporočijo svojo davčno številko. Po novih predpisih namreč iz blagajne ne morejo izplačati honorarja, če poleg številke žiro računa in enotne matične številke v banko ne pošljejo tudi davčne številke avtorjev.